

WALDEMAR BÜHLER

HARRASTAVA HAUSKA IHMINEN

■ Käytännöllisellä käsin suoritettulla työllä on aina ollut suuri merkitys ihmiselle ja ihmiskunnalle. Käsien työn avulla meistä useimmat vieläkin ansaitsevat jokapäiväisen leipänsä.

Käden työn avulla voimme ilmentää myös itseämme. Kasvatuksen kannalta katsoen käsin tekeminen — askartelemineen — auttaa yhtä hyvin nuoria kuin aikuisikäisiäkin kokeilemaan uutta, rohkaisten heitä suunnittelemaan ja kehittämään paitsi omaa harrastusalaansa myös omaa itseään.

Lapsen leikkimisen voidaan sanoa olevan hänen harrastuksensa. Tähän harrastukseen lapsi ei liitä todennäköisesti muuta tarkoitusta kuin tyydytyksen saamisen siitä. Tästä huolimatta leikkiin liittyy syvemmällä olevia tiedostamattomia tarkoituksia. Leikki on harjaantumista tulevia tehtäviä varten. Varttuneemman yksilön askartelua voidaan täydellä syyllä sanoa myös hänen leikkiseen. Mutta tässä leikissä ilmenee jo selvästi harrastuksen prevalenssi: käsien käyttäminen luovan toiminnan palveluksessa. (G. v. Weissenberg)

Huomenna on toisin kuin tänään

Elämme voimakasta automaatioon siirtymisen aikaa. Ennusteiden mukaan tämä automaatioon siirtyminen tulee aiheuttamaan huomattavan yhteiskunnallisen ongelman mm vapaa-ajan käytön ja aikuiskasvatuksen alalla. Arvioidaan, että tarvitaan suorastaan kaksinkertainen määrä opettaja- ja ohjaajavoimia, jotta syntyvä aikatyhjiö voitaisiin täyttää ihmistä kehittäväällä ja rikastuttavalla tavalla.

Me elämme mukana tässä kehityksessä. Me valmistaudumme vastaanottamaan viisipäiväisen työviikon tarjoaman edun: kaksi vapaata päivää. Miten tämä käytännössä järjestetään esim. maatalouden piirissä, siihen emme puutu. Sen sijaan on paikallaan keskustella kahden vapaa-päivän sisällöstä.

Optimistit ja pessimistit tukkanuottasilla

Vapaa-ajan lisääntyminen merkitsee ihmiselle mahdollisuutta elää toisin kuin ennen. Se merkitsee elämistä paremmin ja turvallisemmin. Tarjoutuu entistä enemmän mahdollisuuksia irtautua arkipäivästä: lomailua, rakentaa, elää perheellensä, matkustaa jopa harrastaa jotakin.

Jos olisimme vakuuttuneita siitä, että ihmiset osaisivat käyttää tarjolla olevaa etua oikein ja rakentavasti, kaikki olisi hyvin. Näin ei valitettavasti ole asianlaista.

Me tiedämme, että ihmisellä on perustarve toimia. Mutta me tiedämme myös, että hänellä on peruspyrkimys olla toimettomana. Hän on luonnostaan aktiivinen, mutta ottaa mielellään vastaan vaikutteet, jotka sallivat hänen olla toimettomana.

Ajatus joutenolosta viehättää mukavuudenhaluista ihmistä. Mutta meillä on kokemuksia siitä, ettei merkityksetön joutenolo voi jatkua kauan. Terve ihminen ei yksinkertaisesti voi olla jouten. Toiminnallisuus, joka on terveyden ja täysikuntoisuuden tunnusmerkki, pakottaa hänet liikkeelle. Tämän perustavaa laatua olevan tekijän tunnistaminen ja ihmisen toimintojen ohjaaminen häntä itseänsä kehittäviin päämääriin on vapaa-aikasuunnittelun ensimmäisiä tavoitteita. Päinvastaisessa tapauksessa on usein seurauksena yksilön taantuminen, regressio, josta meillä esim. laitoshoidon alalta on runsaasti varoittavia esimerkkejä.

Ilmeisesti jo tässä vaiheessa voidaan puhua hyödyllisestä ja hyödyttömästä vapaa-ajankäytöstä ja kysyttävä itseltämme: onko edullista olla jouten?

Harrastava ja hauska ihminen

Ihmisellä on merkillinen taipumus viihtyä tiettyjen asioiden parissa, tutkia niitä, askarrella ja puhua niistä innostuneesti toisillekin. Sanomme silloin, että hänellä on *harrastusta* tiettyihin asioihin ja siksi hän haluaa viipyä niiden parissa.

Tiedämme kokemuksesta, että harrastustoiminnassa opimme paljon sellaista, mikä liittyy harrastusalaamme ja että täten opitusta saattaa olla myöhemminkin hyötyä. Tiedämme myös, että harrastukset tuovat elämäämme rikkaudesta, väriä ja sisältöä ja että juuri niiden ansiosta ei elämäämme helposti synny tyhjiöitä. Harrastukset auttavat meitä suorastaan kestävämpään elämän tarjoamia vastoinkäymisiä jopa suruja. Ihmisiä, joilla ei ole mitään harrastuksia, pidämme suorastaan omituisina.

Tämä harrastus on vain ihmiselle tyypillinen piirre, ja sitä pidetäänkin perustellusti tähänastisen kehityksemme korkeimpana saavutuksena. Ihmisen voidaan sanoa siis olevan tyypillisesti ihminen ja eroavan muusta luonnosta mm juuri harrastustensa kautta.

Kun vielä otetaan huomioon harrastuksen tarjoamat edut persoonallisuutemme kehittämisen ja kypsymisen kannalta katsottuna, voimme täydellä syyllä todeta, että ihmiset, jotka jotakin harrastavat, ovat jollakin tavalla elämänmyönteisiä, positiivisia, rakentavia olemukseltaan. Miksi emme myös me liittyisi tähän joukkoon.

Työn iloa vastapainoksi raadannalle

Työ ja sen tekeminen on välttämätöntä sekä taloudellisista että psykologisista syistä. Taloudellisesta näkökulmasta katsottuna työ on keino tietyn tarkoituksen saavuttamiseksi. Psykologisesti ajatellen työ on itsetarkoituksellinen. Kaikissa olosuhteissa työn tekeminen on välttämätöntä ja yksilölle edullista. Mutta suoko työn tekeminen meille iloa? — Onko se, kuten Marcus Manilius väitti, »sinänsä iloa»?

On varsin helppo teoretisoida, että työ kuuluu ilon aiheisiimme. Mutta kokemus kumoo tämän useimmissa tapauksissa. Työn ilon ylistäjät ovat tavallisesti olleet henkilöitä, joiden ei ole tarvinnut rasittaa itseänsä työllä. Tähän mennessä ei ole saatu vakuuttavia todisteita siitä, että työn tekeminen olisi huvia. Päin vastoin sitä on yhä useammin ryhdytty nimittämään raadannaksi. Tämäntapainen nimeäminen on perusteltuakin ja varsinkin silloin kun työ ei tarjoa *tiedostettua tyydytystä tekijälleen*.

Mutta vastenmielisyys työn tekoa kohtaan ei perustu yksinomaan vain kapinointiin pakkoa vastaan. Jos kysyisimme, mikä tekee työn teon raadannaksi, olisi vastauksena useimmiten *työn yksitoikkoisuus*, sen *vaivalloisuus*, sen edellyttämä *ruumiillinen ponnistus* tahi että työn tekijä tuntee olevansa »riiston» alainen.

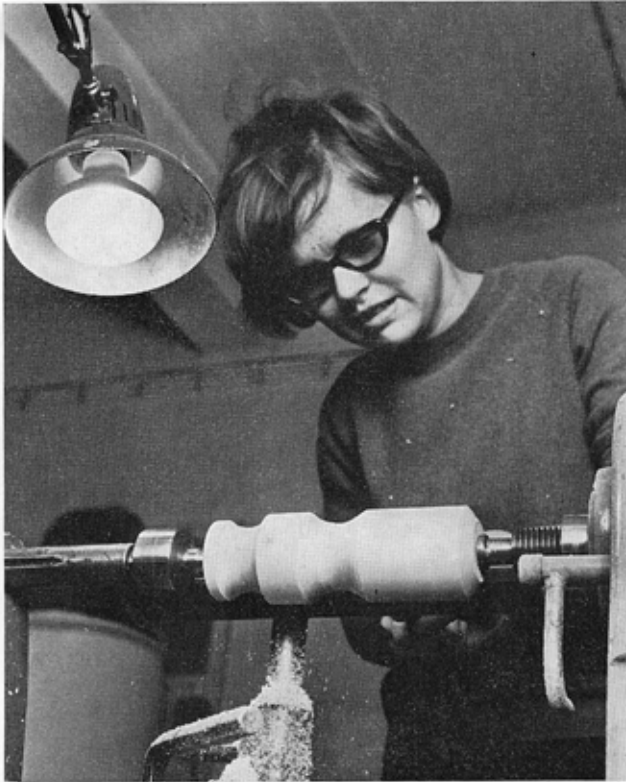
Työn merkitystä emme kuitenkaan voi missään vaiheessa väheksyä. On aivan luonnollista, että työ muodostaa elämässämme yhä keskeisen tekijän. Sen avulla voimme saavuttaa niitä hyvyksiä, joihin mm vapaa-aika kuuluu. Mutta työllä on myös toinen merkitys, joka tässä yhteydessä muodostuu keskeiseksi: Työ tarjoaa ihmiselle tilaisuuden purkaa aggressioitaan, vihamielisiä voimiaan, ja muuttaa ne palvelemaan rakentavia tarkoituksia.

Askartelu, työn ja leikin välimuotona, tarjoaa tilaisuuksia itsensä ilmentämiseen käden työn kautta. Aidoimmillaan tämä toiminta on silloin kun sitä toteutetaan perheen piirissä.

Mitä on taide? Eikö sekin pohjimmaltaan ole leikkiä. Tätä käsitystä tukee mm se, että taiteen määritelmästä ei ole päästy yksimielisyyteen. Määritelmäksi on lainattu tavallisesti joitakin irtonaisia lausuntoja milloin kenenkin tunnetun taiteilijan sanomana — viimeksi Picasson. Kun häneltä tätä samaa asiaa tiedusteltiin, hän vastasi: »En tiedä — ja jos tietäisin en sitä sanoisi.» Nykyaikaa vai askartelua?

Monet askartelun lajit edellyttävät onnistuakseen joukon välineitä tai suorastaan työkoneita. Välineiden ja työtilojen puute haittaa tämän toiminnanalan luonnollista kehitystä ja sen vuoksi yhteiskunnan pitäisi tulla ainakin kerhomuotoisessa toiminnassa vastaan luomalla varsinkin niille, joilla ei ole mahdollisuuksia askarrella kotona, mahdollisuuden askarrella yhteisissä tiloissa. Esimerkkejä meillä on runsaasti – tosin meitä kehittyneemmistä maista (USA).

Leikki uudistaa meidät

Ymmärrämme, että työ on välttämätöntä toimeentulon kannalta, mutta tärkeää se on myös sielun terveydelle. Sielun terveyden kannalta voidaan lähestyä myös toista tärkeää tekijää, leikkiä, sillä leikki uudistaa meidät.

Jotta osaisimme olla jouten, tulisi meidän oppia leikkimään. Leikki kannustaa kasvua ja kehitystä paremmin kuin työ, koska se täyttää luonnon vaatimukset luontevasti ja ripeästi. Leikissä ja leikkien voimme toteuttaa salaisia ja tyydyttämättömiä toiveitamme.

Kaikki inhimillinen kulttuuri on saanut alkunsa leikistä ja leikkien. Tunnettu matkimisleikit (esim. näytteleminen), taisteluleikit (esim. urheilu) ja joukkoleikit (esim. tanssi). Leikin ylevimpiä muotoja ovat mm tanssi, taide ja musiikki. Näillä muodoilla on sekä aktiivisia että passiivisia ominaisuuksia tarjottavanaan. Niistä voi nauttia joko suorastaan osallistumalla tahi vain katselijana tai kuuntelijana.

Leikin merkitystä ihmistä eheyttävänä ja parantavana tekijänä on paljon kokeiltu myös hoitomenetelmänä. Siitä on saatu vain pelkästään myönteisiä kokemuksia. Mutta vaikka on todistettu, että leikki ei ole tarkoituksetonta ja turhanpäiväistä puuhailua, on voitu havaita, että *kaikilla ihmisillä ei ole taitoa leikkiä*. Leikki ei muodostu tällaisille yksilöille »varaventiiliksi». Näitä tapauksia ajatellen on syytä palauttaa mieliin Schillerin väite, jonka mukaan »ihmiset, jotka eivät leiki, tulevat helposti vaarallisiksi».

Askartelu – leikin ja työn välimuoto

Edellä esitettyyn viitaten on ymmärrettävää, että käsi-työaskartelusta on viime vuosien aikana tullut erittäin suosittu harrastustoiminnan muoto. Askartelussa on ainoa annos leikkiä ja työtä. Kysymyksessä on käden, silmien ja ajatuksen yhteistyö ja tuloksena käsin kosketeltava esine, hyödyke. Työstä askartelu poikkeaa mm siinä, että sen voi lopettaa sillä hetkellä kun ei tunne tarvetta askarrella. Pakko on vieras käsite.

Askartelulla ja leikillä on niin ikään monia yhteisiä piirteitä. Ilo, omaehtoisuus, itsensä ilmentäminen ja toteuttaminen, tehtävään antautuminen ja vapautuneisuus ovat molemmille yhteisiä. Ero on lähinnä siinä, että leikki ei askartelun tavoin anna tulokseksi aineellisia arvoja.

Kuvat: Arvo Haakana

UUTUUS

KOTITEOLLISUUDELLE

NUKKAMATTOLANKA

100 %:n kotimainen kampavilla.

27 hehkuvaa väriä.

Pyytäkää värikartta.

Toimitus heti tehtaan varastosta.

TEKSTIILITEOLLISUUS OY

puh. Porvoo 915-13220